

Učni načrt

Izbirni predmet

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

*DRŽAVLJANSKA
KULTURA*

Učni načrt

Izbirni predmet

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

DRŽAVLJANSKA KULTURA

Nacionalni kurikularni svet
Področna kurikularna komisija za osnovno šolo

Učni načrt za izbirni predmet

DRŽAVLJANSKA KULTURA

PREDMETNA SKUPINA ZA DRŽAVLJANSKO VZGOJO IN ETIKO (ETIKO IN DRUŽBO)

dr. **Janez Justin**, Pedagoški inštitut, predsednik

Urška Margan, Zavod RS za šolstvo

dr. **Andreja Barle Lakota**, Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad za razvoj šolstva

Rado Kostrevec, OŠ Krmelj

Avtor besedila mag. **Mitja Sardoč**, Pedagoški inštitut

Izdala in založila **Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo**

Za ministrstvo dr. **Milan Zver**

Za zavod **Alojz Pluško**

Uredila **Zvonka Labernik**

Jezikovni pregled **Tine Logar**

Oblikovanje **Tanja Radež**

Prelom in tisk **Tiskarna Kočevski tisk d. d., Kočevje**

Prvi natis

Ljubljana, 2005

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.214.1:3

SARDOČ, Mitja

Učni načrt. Izbirni predmet : program osnovnošolskega
izobraževanja. Državlјanska kultura / [avtor besedila Mitja
Sardoč]. - 1. natis. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport
: Zavod RS za šolstvo, 2005

Nasl. v kolofonu: Učni načrt za izbirni predmet

ISBN 961-234-359-4 (Zavod Republike Slovenije za šolstvo)

1. Gl. stv. nasl.

223432704

K a z a l o

1 Opredelitev predmeta	5
2 Splošni cilji predmeta	6
3 Operativni cilji predmeta	7
3.1 Demokracija, politična ureditev in institucije	7
3.2 Človekove in otrokove pravice	8
3.3 Enakost in različnost	9
4 Specialnodidaktična priporočila	11
5 Temeljni in minimalni standardi znanja	12
5.1 Temeljni standardi znanja	12
5.2 Minimalni standardi znanja	12

Vertical line on the left side of the page.

Vertical line on the right side of the page.

1 OPREDELITEV PREDMETA

Državljska kultura je enoletni izbirni predmet v 9. razredu osnovne šole. Namenjena mu je 1 ura pouka tedensko (32 ur letno). Navezuje se na obvezni predmet *državljska vzgoja in etika* ter predstavlja poglobljanje in razširitev sposobnosti in znanj iz tega predmeta. Zaradi vsebin, ki izhajajo iz ožjega in širšega okolja učencev (družina, vrstniki, mediji ...), *državljska kultura* poleg učne snovi, predpisane v učnem načrtu, vključuje spoznavanje konkretnih primerov, aktualnih vprašanj in dogodkov (socialnih, kulturnih in političnih tem) ter spodbuja prenos in umestitev znanja in vrednot v širši družbeni prostor. Glede na cilje je samostojna in zaključena celota. Izhaja iz vsebin državljanske vzgoje in etike, vendar jih nadgrajuje in dopolnjuje z novimi vsebinami (pojmi, problemski sklopi). Pri tem je v ospredju povezovanje vsebin iz različnih predmetov ali predmetnih področij, predvsem družboslovja. Združuje spoznavanje temeljnih dokumentov, listin in dogodkov, ki so vezani na pojem človekovih in otrokovih pravic, na civilno-družbeno, medkulturno, politično in splošnocivilizacijsko tematiko ter obravnavo aktualnih dogodkov (tako domačih kot mednarodnih) in njihovih odmevov (medijskih sporočil).

Predmet *državljska kultura* temelji na spoznavanju in razumevanju lastne nacionalne in kulturne tradicije, hkrati pa učence z medkulturnimi primerjavami seznanja z drugimi kulturami in družbenimi ureditvami ter jih vzgaja za medsebojno strpnost ter spoštovanje različnosti.

Državljska kultura omogoča spoznavanje najpomembnejših državnih in mednarodnih družbenih in političnih institucij, hkrati pa pri učencih razvija pripravljenost za odgovorno ravnanje v demokratični družbi, v šolski in lokalni skupnosti. Delo pri predmetu prispeva k razvijanju avtonomnega in kritičnega dojetja aktualnih problemov, razpravljanju o njihovih rešitvah, k razvijanju strpnosti in odprtosti ter sprejemanju in razumevanju različnosti. Učenci se naučijo spoštovati pluralnost vrednot, jih kritično presojeti, razvijati stališča o vprašanih demokratične družbe in uravnati tako politične kot tudi kulturne in socialne interakcije med njenimi člani v vsakdanjem življenju.

2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA

Zasnova predmeta je prilagojena interesom učencev, kar omogoča večjo stopnjo samostojnega dela učencev, iniciativnosti in kritičnega mišljenja.

Predmet *državljska kultura* skuša doseči naslednje splošne cilje:

- razvijanje reflektivnega in dejavnega odnosa do individualne, nacionalne in kulturne identitete sebe in drugih;
- spoznavanje temeljnih načel, pojmov in vrednot, ki označujejo naravo demokratične družbe, in spoznavanje nastanka modernih oblik družbenega življenja;
- razvijanje strpnosti do različnih kulturnih, verovanskih in vrednotnih sistemov posameznikov ali družbenih skupin in razumno razreševanje medosebnih in družbenih konfliktov;
- spoznavanje najpomembnejših mednarodnih organizacij (Svet Evrope, OZN, UNESCO itn.) ter spoznavanje temeljnih dokumentov in listin o človekovih in otrokovih pravicah;
- razvijanje demokratične komunikacijske kulture (oblikovanje, izražanje in utemeljevanje lastnih in tujih stališč, mnenj in nazorov ter iskanje soglasja); razvijanje socialnih veščin, kot so npr. sodelovanje pri odločanju, aktivno vključevanje v ožjo in širšo skupnost;
- spremljanje, presojanje in razpravljanje o aktualnih domačih in tujih dogodkih, opazovanje njihove predstavitve v medijih in spoznavanje vloge medijev v posredovanju informacij;
- razvijanje sposobnosti za konstruiranje glediščnih točk in perspektiv pri opazovanju družbenih pojavov in medijskih sporočil ter njihovo kritično razčlenjevanje in razvijanje avtonomnega, kritičnega in reflektivnega mišljenja;
- prepoznavanje različnih pojavnih oblik nepravilnosti, neenakosti in diskriminacije, pristranskosti, stereotipov in predsodkov ter kršitev posameznih pravic v konkretni situaciji.

3 OPERATIVNI CILJI PREDMETA

Ob upoštevanju standardov znanja, specifičnih spoznavnih interesov učencev ter upoštevajoč svojo strokovno presojo in izkušnje iz prakse učitelj/-ica uresničuje cilje, zapisane v učnem načrtu, glede na pridobljeno znanje učencev pri predmetu *državlјanska vzgoja in etika*.

3.1 DEMOKRACIJA, POLITIČNA UREDITEV IN INSTITUCIJE

OPERATIVNI CILJI	PREDLAGANE VSEBINE	POJMI	SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA	MEDPREDMETNE POVEZAVE
Učenci: <ul style="list-style-type: none"> • obnovijo pojem demokracije; • naštevajo temeljne elemente in osnovne lastnosti demokratične politične ureditve; 	<ul style="list-style-type: none"> • Demokracija kot politična ureditev 	<ul style="list-style-type: none"> • demokracija • politična ureditev 	<ul style="list-style-type: none"> • delo z besedilom • diskusija • projektno delo 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina • geografija
<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo in primerjajo razlike med posameznimi političnimi ureditvami; 	<ul style="list-style-type: none"> • Različne oblike politične ureditve 	<ul style="list-style-type: none"> • demokracija • diktatura • anarhija 	<ul style="list-style-type: none"> • reševanje vaj • navajanje konkretnih primerov • diskusija 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina • slovenščina
<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo pomen volitev za uresničevanje demokratičnih načel; • se seznanijo s pridobivanjem volilne pravice skozi zgodovino; 	<ul style="list-style-type: none"> • Vloge posameznika v procesih političnega odločanja 	<ul style="list-style-type: none"> • volitve • volilna pravica • volilno telo • volilni molk 	<ul style="list-style-type: none"> • branje zgodbe • diskusija 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina
<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo delovanje posameznih institucij; 	<ul style="list-style-type: none"> • Družbene institucije in njihov pomen 	<ul style="list-style-type: none"> • institucija • oblast • družbene vezi • pravila 	<ul style="list-style-type: none"> • spoznavanje pojma institucije na konkretnem primeru • naštevanje primerov 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina
<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo posamezne institucije v različnih kulturah; • iščejo razlike in podobnosti med različnimi institucijami; 	<ul style="list-style-type: none"> • Družbene institucije v različnih kulturah 	<ul style="list-style-type: none"> • družinske vezi • verske organizacije 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno delo • diskusija 	<ul style="list-style-type: none"> • geografija
<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo razliko med formalno in neformalno obliko druženja in sodelovanja v skupnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Neformalno in formalno delovanje v skupnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • civilna družba • vrstniške skupine • šolske skupnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • naštevanje primerov • diskusija 	<ul style="list-style-type: none"> • slovenščina

3.2 ČLOVEKOVE IN OTROKOVE PRAVICE

OPERATIVNI CILJI	PREDLAGANE VSEBINE	POJMI	SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA	MEDPREDMETNE POVEZAVE
Učenci: <ul style="list-style-type: none"> • razlikujejo med pravicami in dolžnostmi; • oblikujejo stališča o razmerju med pravicami, privilegiji in dolžnostmi; 	<ul style="list-style-type: none"> • Družbene norme, dolžnosti in pravice 	<ul style="list-style-type: none"> • dolžnost in pravica • pravila • vrednote • odgovornost • privilegiji 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno in skupinsko delo • dialog 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina
<ul style="list-style-type: none"> • obnavljajo temeljne človekove pravice; 	<ul style="list-style-type: none"> • Človekove pravice 	<ul style="list-style-type: none"> • človekove pravice • varuh človekovih pravic • zakoni 	<ul style="list-style-type: none"> • delo z besedilom • študija primera • pogovor 	<ul style="list-style-type: none"> • slovenščina • zgodovina
<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo dokumente in listine, ki določajo človekove pravice; • spoznajo ključne dogodke, povezane z nastankom človekovih pravic; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zgodovinski temelji in dokumenti o človekovih pravicah 	<ul style="list-style-type: none"> • temeljni dokumenti dogodki in človekove pravice 	<ul style="list-style-type: none"> • delo z besedilom • ogled dokumentov in listin 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina • geografija
<ul style="list-style-type: none"> • obnavljajo in naštevajo otrokove pravice; • spoznajo Konvencijo o otrokovih pravicah; 	<ul style="list-style-type: none"> • Otrokove pravice 	<ul style="list-style-type: none"> • otrokove pravice • pravice in dolžnosti otrok 	<ul style="list-style-type: none"> • diskusija • projektno delo 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina • geografija
<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo posebnost otrokovih pravic; • na posameznih primerih prepoznavajo različne otrokove pravice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Posebnost otrokovih pravic 	<ul style="list-style-type: none"> • posebnost otrokovih pravic 	<ul style="list-style-type: none"> • navajanje lastnih primerov • projektno delo 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina

3.3 ENAKOST IN RAZLIČNOST

OPERATIVNI CILJI	PREDLAGANE VSEBINE	POJMI	SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA	MEDPREDMETNE POVEZAVE
<p>Učenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • utemeljujejo osnovne lastnosti, po katerih se posamezniki in družbene skupine razlikujejo; • spoznavajo, kako se razlike med posamezniki in skupnostjo kažejo v drugih kulturah; 	<ul style="list-style-type: none"> • Enakost in različnost 	<ul style="list-style-type: none"> • enakost • različnost 	<ul style="list-style-type: none"> • opis problema • navajanje lastnih primerov • igra vlog (določanje različnosti posameznika ali glede na skupino, kateri posameznik pripada) 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina
<ul style="list-style-type: none"> • povezujejo že usvojeno znanje z lastnimi primeri; 	<ul style="list-style-type: none"> • Rasna, spolna, nacionalna, starostna, verska razlika 	<ul style="list-style-type: none"> • razlika 	<ul style="list-style-type: none"> • navajanje lastnih primerov • projektno delo • zbiranje gradiv (slikovno gradivo, pisno gradivo, videoposnetki) 	<ul style="list-style-type: none"> • geografija
<ul style="list-style-type: none"> • obnavljajo pomen generacije in spoznajo njen družbeni in ekonomski pomen; 	<ul style="list-style-type: none"> • Generacijska razlika 	<ul style="list-style-type: none"> • otroci • mladostniki • starejši ljudje • ostareli 	<ul style="list-style-type: none"> • delo z besedilom • pogovor 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina
<ul style="list-style-type: none"> • obnavljajo pojem naroda, države in državljanstva; • spoznavajo zgodovinski nastanek in posebnost naroda kot družbene oblike; 	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalna razlika 	<ul style="list-style-type: none"> • država • nacija • nacionalnost • nacionalizem 	<ul style="list-style-type: none"> • delo z besedilom • skupinsko delo • pogovor 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina
<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo mesto moškega in ženske v družbi; • povezujejo usvojeno znanje s primerjanjem spolnega razlikovanja v drugih kulturah; 	<ul style="list-style-type: none"> • Vloga moškega in ženske nekoč in danes 	<ul style="list-style-type: none"> • moški • ženska • "moške" vloge • "ženske" vloge 	<ul style="list-style-type: none"> • ogled krajšega videoposnetka • projektno delo • diskusija 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina • geografija

OPERATIVNI CILJI	PREDLAGANE VSEBINE	POJMI	SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA	MEDPREDMETNE POVEZAVE
Učenci: <ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo pomen življenjskih slogov v dobi odraščanja in pomen medijev v oblikovanju življenjskih slogov; 	<ul style="list-style-type: none"> • Različni življenjski slogi 	<ul style="list-style-type: none"> • življenjski slog • vrstniške skupine • enkratnost posameznika 	<ul style="list-style-type: none"> • navajanje lastnih primerov in kritično sprejemanje konkretnih primerov 	<ul style="list-style-type: none"> • slovenščina
<ul style="list-style-type: none"> • utemeljujejo pomen strpnosti in solidarnosti v civilnodružbenem in kulturnem okolju ter vsakdanjem življenju; 	<ul style="list-style-type: none"> • Strpnost in solidarnost 	<ul style="list-style-type: none"> • razmerja med posamezniki in skupinami • strpnost • solidarnost 	<ul style="list-style-type: none"> • delo z besedilom • skupinsko delo • diskusija 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina
<ul style="list-style-type: none"> • razvijajo sposobnost za prepoznavanje predsodkov in stereotipov; 	<ul style="list-style-type: none"> • Predsodki in stereotipi 	<ul style="list-style-type: none"> • predsodki • stereotipi 	<ul style="list-style-type: none"> • navajanje lastnih primerov • projektno delo • zbiranje gradiv in reprezentacij (pisno, slikovno, videogradivo) 	<ul style="list-style-type: none"> • slovenščina
<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo osnovne ksenofobne oblike obnašanja, ki temeljijo na diskriminaciji različnih posameznikov ali družbenih skupin, kot npr. nacionalizem, seksizem, rasizem, homofobija, verska nestrpnost. 	<ul style="list-style-type: none"> • Diskriminacija in nestrpnost 	<ul style="list-style-type: none"> • nestrpnost • diskriminacija 	<ul style="list-style-type: none"> • gledanje krajšega filma na videokaseti • diskusija • navajanje lastnih primerov • skupinsko delo in predstavitev 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodovina

4 SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Zasnova predmeta *državljska kultura* izhaja iz naslednjih dejavnikov:

- pridobljenega temeljnega znanja učencev,
- specifičnih spoznavnih interesov učencev,
- pridobljenih izkušenj iz njihovega življenjskega okolja.

Učni načrt predmeta *državljska kultura* predvideva, da posamezne vsebine lahko med seboj povežemo v širšo učno enoto oziroma oblikujemo skupno temo za več učnih enot. Sosledje učnih vsebin ni nujno vnaprej določeno, saj so posamezne teme del večjih tematskih enot in jih zato lahko povezujemo in dopolnjujemo glede na cilje, ki jih skušamo doseči.

Za izvajanje predmeta so priporočljive tiste oblike in metode dela, ki od učencev zahtevajo aktivnosti, kot npr. delo v skupini, diskusija, dialog, raziskovalno učenje in samostojno opazovanje. Izbira učnih oblik in metod temelji na načelih primernosti, postopnosti, sistematičnosti ter vsebinske kontinuitete.

Učiteljeva naloga je pomagati učencem pri oblikovanju in interpretaciji pogledov, izražanju svojih stališč in mnenj, iskanju predpostavk, različnih pogledov in odgovorov. Pomemben cilj je v povezovanju znanja z drugimi predmeti (načelo interdisciplinarnosti) ter razvijanju kulture dialoga, kar je podlaga za poznejše pisno izražanje učencev.

Ena temeljnih značilnosti predmeta je povezovanje šolskega znanja z izkušnjami učencev, pridobljenimi v njihovem okolju, ter postopno odmikanje od najožjega učenčevega okolja in “življenjskih tem” k temam, ki so posebno pomembne za razvoj državljanske kulture.

5 TEMELJNI IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA

5.1 TEMELJNI STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- predstavi temeljne lastnosti demokratične politične ureditve;
- pozna razlike med posameznimi političnimi ureditvami;
- razloži pomen volitev za demokratično politično ureditev;
- pozna dokumente in ključne dogodke, povezane s človekovimi pravicami;
- loči in osvetli posebnost otrokovih pravic;
- izpostavi različnost in enakost družbenih skupin;
- primerja pojme narod, država in državljanstvo;
- utemelji pomen strpnosti v družbenem življenju.

5.2 MINIMALNI STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- našteje temeljne lastnosti demokratične politične ureditve;
- primerja človekove in otrokove pravice;
- analizira razmerje med pravicami in dolžnostmi državljana;
- našteje osnovne družbene skupine;
- izpostavi vlogo medijev v sodobnem svetu;
- našteje oblike nestrpnosti, diskriminacije, predsodkov in stereotipov.